

A Szegedért Alapítvány díjazottjai

Az idei alkalom különleges: tíz évvel ezelőtt hívták életre a Szegedért Alapítványt, azzal a céllal, hogy a városért legtöbbet tett tudósok, művészek, közéleti emberek munkáját díjazzák. A lokálpatrióta ötletgazda *Debreczeni Pál* volt. Az Alapítvány az évtized alatt valóságos intézménnyé vált: az állampolgárok javaslatai alapján a kuratóriumok 40 szegedi kiválóságnak ítéltek oda a díjakat és mintegy 400 alkalommal támogatták tudományos, művészeti és közéleti értékek létrehozását.

A díjkiosztó ünnepségeket hagyományosan a Szegedi Nemzeti Színházban tartja az Alapítvány, a művészeti műsorokat és a díjátadásokat közvetíti a Magyar Televízió. Az idei, jubileumi díjkiosztó gá-

lán, amely ma este 7-kor kezdődik, ismét négyen vehetik át a kitüntetést: a fődíjat, *Lapis András* szobrászművész alkotását *dr. Füzesi Kristóf* gyermeksebész, a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem tanára veheti át; a művészeti kuratórium díjazottja *Juronics Tamás* táncos-koreográfus, a Szegedi Kortárs Balett művészeti vezetője; a tudományos kuratórium díját *dr. Németh András* urológus, nyugalmazott egyetemi tanár kapta, a társadalmi-állampolgári kuratórium kitüntettje *dr. Csizmazia György* ornitológus, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola docense.

Összeállításunkkal a Szegedért Alapítvány jubileumi évében díjazott személyiségeket köszöntjük.

Csizmazia György: a legtudósabb természetbarát

Elosztja közöttünk élményeit... (Fotó: Schmidt Andrea)

Munkatársunktól

Ha valaki annyi mindenhez ért, következőképpen annyi mindent szeret, mint Csizmazia György, ráadásul végre hivatalosan is elismerést kap érte – nagy zavarba tudja hozni a méltatóját. Most miről írjak? Hogy ő a legkedvesebb és leg-tudósabb természetbarát? Hivatalosan ornitológus, a tanárképző főiskola biológiai tan-székének docense, a Fehér-tó élővilágáról, a szegedi élő múzeumból szóló könyvek és a Szegedi madárkalendárium szerzője.

Csak hogy nem egyszerűen

a madarakról szóló tudomány precíz művelője! Számára sem a madarak, sem a természet más eleveinek nem pusztán a tudós megfigyelés alanyai, hanem – a barátai. A rokonai. A szerelmesei. Szinte látom, amint a lápról hazatérve, terepruhát le sem téve máris veri a gépet, hozzá a kéziratot: mindenkinek meg kell tudni, hogy kinyílt immár a tarka safrány, itt a tavasz!

Újságműfajt teremtett. Azt mondanám rá: ismeretterjesztő tárcá. Mert természetismeret és -szeretetet terjeszt,

magávalragadón személyes hangnemből. Elosztja közöttünk az élményeit és az örömeit. Írásban és élőszóban. A múzeumi matinékra már az első matinés generáció gyerekei járnak, s bámulva hallgatják, mint a szüleik egykor, a Tanár Úr lebilincselő meséjét – az életről.

Mert ne tessék azt hinni, hogy számára a Természet „csak” az a fantasztikus gazdagságú és szépségű eleven-ség, ami rajtunk kívül van. Számára Természet és Ember – organikus egység. Benne van az is, amit mesterségesen hozunk létre, az épített környezettől a művészeti produk-tumokig. Ezért elevenedik meg a történelem, szólal meg a vers, a zene, az élő irodalom, a képzőművészet a világ legderűsebb délelőtti „természetrajz-órán”, a múzeumban. Ezért van, hogy a természet szegedi szerelmesének sose jutna eszébe mondjuk megbüntetni valakit azért, mert rombolja a természetet; inkább megtanítja mindenkinek, miért szép, miért szeretni va-lót. S bántjuk-e azt, amit szeretünk?

Dr. Németh András: rendkívüli utat járt be

Munkatársunktól

Idén lesz 75 éves dr. Németh András urológus professzor, de 38 éves korában végezte el, amiért a Szegedért Alapítvány Tudományos Kuratóriumának díját kapta. A nagy dolgok nem úgy pattannak ki létrehozójuk fejéből, mint Pallasz Athéné Zeuszéből, az előzmények ennél is korábbra vezetnek vissza. Sajnos, azt most se merjük ki-mondani, hogy minden jó elnyeri a maga jutalmát, jólesik mégis látnunk végre a hivatalosan elismertek között. Aktív életében ugyanis mindössze a Kiváló Újtó kitüntetésben részesülhetett.

Rendkívüli utat járt be Németh professzor. A háború végének szorításában katonai kórház parancsnokságát bízta rá a menekülő hadvezetés, amikor még mindössze másodéves hallgatója volt az orvos-egyetemnek. Az a mérhetetlen szenvedés, aminek naponként szemtanúja volt, eleve a sebész pályára irányította. Klinikai kezdő éveiben látnia kellett azokat a rendkívüli eseteket, amelyeknél egyszerűen le-állt bizonyos beavatkozásuk után a beteg veseműködése.

Elvégezhette az első veseátültetést. (Fotó: Enyedi Zoltán)

Ez vezette el oda, hogy munkatársaival, és egy aranykező vásárhelyi kisiparos igyekezéssel megszerkesztette a magyarországi első művészt 1954-ben. Tudomásunk szerint ezért kapta a Kiváló Újtó címet. Abban az évben már megtörtént a világ első veseátültetése.

Politikailag megbízhatatlan lett, külön kegynek számított, hogy fél évre Angliába utazhatott, ahol Dempster professzor első asszisztenseként vehetett részt egy ugyancsak sikeres átültetésen. Mivel akkoriban minden adottsággal

rendelkezett Szeged ahhoz, hogy vesecentrum legyen, 1962. december 21-én elvégezhette az első magyarországi veseátültetést. A politika hosszú keze adhat rá magyarázatot, hogy utána is a teljes mellőzöttség maradt osztály-része, miközben egy „második” első, sőt egy „harmadik” első is „megszületett”.

Ma végre megint úgy tekint rá az orvostudomány, mint a vesetranszplantáció első hazai megvalósíójára. Több bravúr-szerű sebész újdonság is név-hez kapcsolódik. Szeretettel gratulálunk kitüntetéséhez.

Dr. Füzesi Kristóf, „a” gyermeksebész Kalap a fejtetőre?

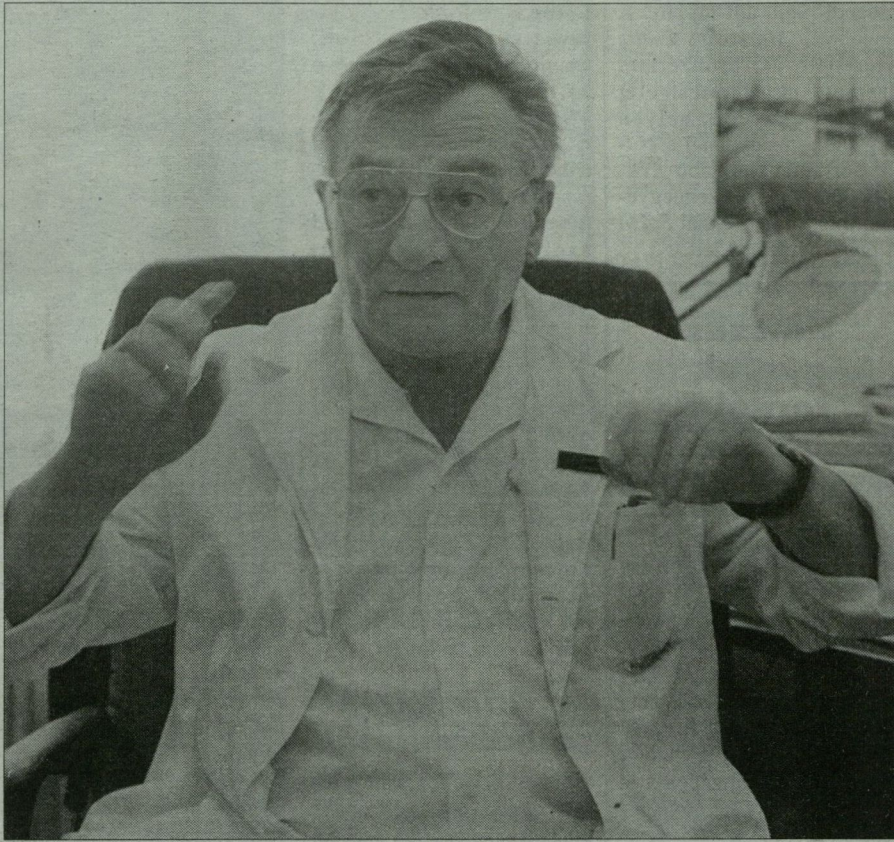
Egyetlen cerberus sincs a közelében. Ha úgy adódik, akárhányszor beszélnek érte a műtőbe is: ez és ez keresi. Ő pedig műtét közben megmondja, mikor lesz szabad – addig türelmet kér. Kimegy a vizitről a telefonhoz, mert arra gondol, ki tudja mióta ül már a készülék mellett az illető... Mindenki rendelkezik az idejével. „Ez a dologom” – mondja egyszerűen, mi sem áll távolabb tőle, mint hivatásának valamiféle misztikus ködbe burkolása. Az évek múlásával mégis Füzesi Kristóf lett „a” gyermeksebész – nemcsak a szegediek szemében.

Azt mondják, a Szegedért Alapítvány fődíjának odaítélésében sosem volt még ilyen egyöntetűség.

– Ha ez így van, örülök neki és azt remélem, mások is úgy gondolkodnak mint én. Hogy tudniillik sok éves munkám elismerése ez, és bármennyire különleges műtét – és médiaesemény – volt a szíami ikerpár szétválasztása, a kitüntetéssel az „előzményeit” is díjazzák. Végére 37 esztendő s sebész tevékenységem után következett el ez az alkalom, amely valóban nem mindennapos, nem minden sebész életében adódik, de... Mit mondjak? Kalap a fejtetőre.

A világtörténelemben eddig összesen 150 ilyen műtét volt és általában az egyik gyerek nem élte túl... Ez is tény. Az én ízlésemnek viszont az a magatartás felel meg, amelyet első főnökömtől és mesteremtől, Petri Gábortól tanultam: bátran belevágni a dologba, a találatát viszont szerényen, visszafogottan... Szakmai berkekben igyekeztem is tartózkodóan tálni a műtétet, amennyire lehetett. De azt nem nagyon tudtam befolyásolni, hogy ne legyen ekkora médiashow belőle. Még Clinton szerelmi életét is kizsárolt-tuk a címlapokról!

Azt hallottam, hogy Széchenyi-díjra akarták

„Még Clinton szerelmi életét is kizsárolt-tuk a címlapokról...” (Fotó: Miskolczi Róbert)

jelölni, ám Ön megkérte az akadémikus urakat, ne tegyék. Miért?

– Nem vagyok álszerény, jólesett, hogy szakmai körökben is méltányolták a sikert. De a Széchenyi-díj tudományos munka elismerése, nem szerettem volna, ha erre a műtetre hivatkozva adják.

És a mostani, a szegedi díj?

– Az más. Amit én csináltam az életem folyamán, azt Szegeden csináltam. Ahogy a Rozsos mondta, a pesti vagány csak Pesten vagány. Füzi csak Szegeden Füzi. A szíami ikerk szétválasztása, pontosabban az, hogy egyáltalán ide jöttek a műtetre, az a szegedi orvoslás, az egyetem, a klinika elismerése, az én pályámon pedig...

Tudom, a kalap... Mégis, árulja el, mi az, amiért úgy legbelül – nem tagadja meg az elismerést magától?

– A bátorságot elismerem. Hogy mertem vállalni ekkora nyilvánosság előtt. A szovjet úrhajókat szokták akkor bejelenteni, miután sikeresen föl-

det érnek... Itt a folyosón 35 újságíró volt, 28-an voltunk a műtőben és mit tagadjam, amikor rárápillantottam a képernyőre, bizonyos elégtel-tel nyugtáztam, hogy egyetlen izzadságcsepp sincs a homlokomon... Eltökéltég kellett ahhoz, hogy függetle-níteni tudjam magamat a kör-műlmenyekről és ne vegyem figyelembe azokat, akik nem voltak részesei a szakmai ese-ménynek. Szerencsés alkat vagyok, képes arra, hogy el-szigeteljem magamat a külvilágtól, ha ez szükséges.

Hogyan készül azokra a műtétekre, amelyekhez nem elég a rutin?

– Főlkészülök. Toporgok, mint a magasugró a léc előtt. Kellő izgalmi állapotba hozom magam. Ha nagyon izgul az ember, könnyen előfordulhat, hogy leblokkol; ha túl le-zser, ha nem elég a spangung, a váratlan szituációkban nem tud elég gyorsan reagálni.

Mikor és hogyan pihen ki magát? Reggeltől estig itt van a klinikán...

– Amikor mégsem vagyok itt, akkor pihenek. Úgy, mint

mások. Szerdán és szombaton teniszezem – muszáj. Néha nézem a Spektrum természet-filmjeit. Régebben sokat utaztam, mert előben is szívesen megnéztem a természet csodáit. Szeretek főzni.

És szereti, ha dicsérik?

– Ki nem? Aki csak eszi a főztömet, annak szoktam mondani: kitörne a nyelved, ha mondanál róla egy jó szót?

Professzor úr, nekem úgy tűnik, Ön elégedett ember.

– Ha belegondolok... Igaza van. Elégedett vagyok, mert azt csinálhatom, amit szeretek csinálni. Nevezem ki, én 37 év után is örömmel és várakozással jövök be az osztályra. A helyemre. Egyszer elment innen egy kollégám. Altörj professzor, az elődöm és mesterem, akivel harmóniában, összeszokottan dolgoztunk együtt évekig, több pontban sorolta föl számára, hogy mi mindent tartson szem előtt új munkahelyén. Az egyik pont így szólt: „És vigyél magaddal egy Füzit!” Jól esik erre gondolnom...

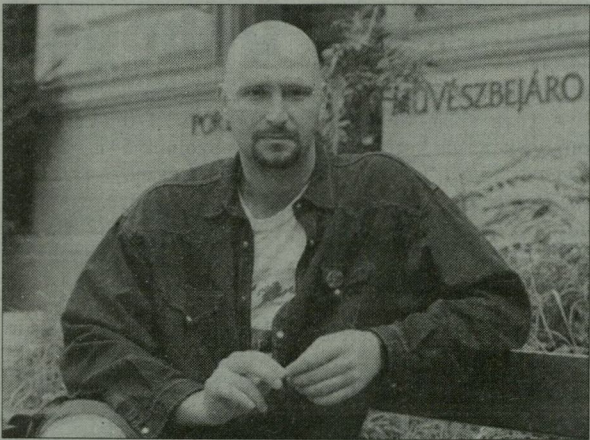
Sulyok Erzsébet

Juronics Tamás: városképi jelentőségű figurája Szegednek

Munkatársunktól

A helyzet – szürrealista est. Ezt a címet adta Juronics Tamás művészeti vezető a Szegedi Kortárs Balett új produkciójának, melynek premierje egy nappal előzte meg a Szegedért Alapítvány díjkiosztó gáláját. Nos, a helyzet, nem szürrealisan, hanem teljesen reálisan nézve az, hogy a nemzetközi művészeti világ nagy becsben tart néhány alkotót, akikről Szeged nevét is megjegyzi. Az egyetemes művészetben számontartott szegedi zenészek mellé a kortárs táncművészet kiemelkedő szegedi alkotója Juronics Tamás is felsorakozott. Ha meggondoljuk, hogy még csak most lett 30 esztendő...

A nyílegyenes karriert Imre Zoltán, a balettegység alapító-koreográfusa indította, akinek volt szeme a tehetség fölisméréséhez, tu-hez kapcsolódik. Szeretettel gratulálunk kitüntetéséhez.

Volt szeme a tehetség felismeréséhez. (Fotó: Miskolczi Róbert)

„Csak” ennyi kellett. A fiatal táncos pillanatok alatt önállósította magát, mert volt saját akarata, gondolata, invenciója. Egyénisége. Tá-lentuma. És szerencséje.

Művészi öntörvényűsége korántsem pusztán a karak-teres, egészségesen exhibici-onista külsőségekben nyil-

vánul, bár Juronics hamar lett városképi jelentőségű fi-gurája Szegednek, magas termetével, tar fejével, ext-ravagáns kosztümjeivel, kula-tyával, autóival, motorjai-val... Hanem a mozdulatai! A kortárs világtánc gyorsan elsajátított technikáit, moz-dulatrendszereit olyan ter-

mészetes eleganciával juro-nicosította, alakította saját fizikumához, érzelem- és gondolatvilágához, hogy ez a bátor eredetiség kezdetben megkülönböztetett figyel-met, később elragadtatott tetszést váltott ki szakértők-ben és laikusokban. A leg-szembetűnőbb a Juronics-mozgásban – és a komponá-lásban – az organikuság. A szervesen egymásból követ-kező részeket kerekded, ám teljesen egyéni rendszere. A legjellemzőbb attitűd pedig a kívülállás tehetsége, amelynek folyamán a groteszkhez, a szürreális-hoz, a humorhoz való von-zódás. Juronics dzsesszes alkat, lehengerlő improvizá-tor. Csak ritkán gondolunk rá, hogy milyen kemény munka, tanulás, akarat, ki-tartás és önfegyelem kell: annyira a miénk legyen egy tudás, hogy elemeiből szu-verén új értékekkel gazda-gíthassuk a világot.